

WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE REJESTRACJI SKRADZIONEGO ZABYTKU W BAZACH DANYCH PODCZAS CZYNNOŚCI WYKONYWANYCH PRZEZ POLICJĘ

ADAM GRAJEWSKI

Funkcjonariusze Policji, podejmując czynności na miejscu zdarzenia, gdzie przedmiotem przestępstwa kradzieży są zabytki lub dzieła sztuki, tak jak w każdym przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, powinni dokonać protokolarnego przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie z jednoczesnym przesłuchaniem w charakterze świadka osoby zawiadamiającej. Jeżeli jest to zasadne, funkcjonariusze powinni również wykonać oględziny miejsca zdarzenia, zabezpieczając ślady mające związek z przedmiotowym zdarzeniem. Prowadzący czynności w związku z kradzieżą zabytków dążą do ustalenia wszystkich możliwych danych, w tym informacji, czy dostępna jest jakakolwiek dokumentacja utraconych przedmiotów. Jest to związane z koniecznością gromadzenia informacji o utraconych w wyniku przestępstwa zabytkach oraz dziełach sztuki w krajowych i międzynarodowych bazach danych i ma na celu m.in. wspieranie działań związanych z późniejszym poszukiwaniem i ujawnianiem skradzionych zabytków. Wymienione czynności mają olbrzymie znaczenie, ponieważ dobry opis utraconego obiektu, wzbogacony materiałem fotograficznym, stanowi nierzadko podstawę szybkiej jego identyfikacji, a następnie zwrotu prawowitemu właścicielowi.

Rejestracja utraconych w wyniku przestępstwa zabytków lub dzieł sztuki w policyjnej bazie danych odbywa się na podstawie § 32 ust. 1 oraz § 34 *Decyzji nr 165 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 lipca 2017 r. w sprawie w sprawie funkcjonowania Krajowego Systemu Informacyjnego Policji* (Dz. Urz. KGP poz. 51). Policjanci wprowadzają tu informacje umożliwiające późniejszą identyfikację zabytku. Wprowadzany jest tytuł, wymiary, opis, zdjęcie, okoliczności zdarzenia, numer sprawy oraz dane jednostki rejestrującej. Ponadto, na podstawie § 32 ust. 6 *Decyzji nr 165 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 lipca 2017 r. w sprawie w sprawie funkcjonowania Krajowego Systemu Informacyjnego Policji* (Dz. Urz. KGP poz. 51), informacje o rzeczach skradzionych będących zabytkami lub dziełami sztuki podlegają odrębnej rejestracji w Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, prowadzonym obecnie przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego na zasadach określonych w *Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568). Zakres informacji o dziełach sztuki podlegających rejestracji w zbiorach KSIP określa § 34 *Decyzji nr 165 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 lipca 2017 r. w sprawie w sprawie funkcjonowania Krajowego Systemu Informacyjnego Policji* (Dz. Urz. KGP poz. 51). Poza rejestrowaniem skradzionych zabytków i dzieł sztuki w bazie danych Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (KSIP), Policja realizuje obowiązek ustawowy wynikający

z art. 23 ust. 2 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568) dotyczący przekazywania do Krajowego wykazu zabytków skradzionych lub nielegalnie wywiezionych za granice niezgodnie z prawem, prowadzonego według ustawy przez Generalnego Konserwatora Zabytków, informacji o utraconych zabytkach, celem rejestracji.

Wprowadzenie danych do bazy odbywa się na podstawie wypełnionego formularza „Zgłoszenie o utracie lub odnalezieniu dzieła sztuki” z załączonym w miarę możliwości zdjęciem, najlepiej w formie pliku cyfrowego lub karty ewidencyjnej utraconego zabytku. Wspomniany formularz wypełnia policjant prowadzący sprawę, a następnie, za pośrednictwem Wydziału Kryminalnego z macierzystej Komendy Wojewódzkiej Policji lub Komendy Stołecznej Policji, przesyła do Wydziału Kryminalnego Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji, skąd dokument jest przekazywany do Departamentu Dziedzictwa Kulturowego i Strat Wojennych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, która obecnie administruje tę bazę danych. Wspomnieć należy, że do 2019 r. bazę tę wcześniej administrował Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Obecnie, co warto podkreślić, w strukturach wydziałów kryminalnych wszystkich komend wojewódzkich Policji, jak również Komendy Stołecznej Policji, umiejscowieni są nieetatowi koordynatorzy do spraw zwalczania przestępczości przeciwko dobrom kultury, którzy nadzorują obowiązek rejestracji w Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granice niezgodnie z prawem. Należy również zaznaczyć, że jednostka, która prowadzi sprawę w przypadku odnalezienia przedmiotu zarejestrowanego w Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub nielegalnie wywiezionych za granice niezgodnie z prawem ma obowiązek złożenia wniosku o jego usunięcie z wykazu w taki sam sposób jak dokonuje się jego rejestracji. Należy tutaj zwrócić uwagę, że Policja nie jest organem rejestrującym zabytkowy obiekt w przypadku jego zaginięcia. W przypadku stwierdzenia zaginięcia obiektu znajdującego się w karcie ewidencyjnej prowadzonej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, albo znajdującego się w inwentarzu muzealnym lub biblioteki będącej instytucją kultury do konserwatora zabytków, dyrektora placówki muzealnej lub biblioteki, w której ujawniono zaginięcie eksponatu, należy ustawić obowiązek wyjaśnienia sprawy i jeżeli jest to uzasadnione rejestracji skradzionego lub bezprawnie wywiezionego za granice obiektu w Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub nielegalnie wywiezionych za granice niezgodnie z prawem. Wspomniany obowiązek jest zapisany w art. 23 ust. 2 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568). Wynika to z faktu, że zaginięcie nie jest czynem zabronionym i rejestracja obiektu w takim przypadku nie leży w kompetencji Policji. Warto raz jeszcze podkreślić, że Policja nie może rejestrować obiektów zaginionych, ponieważ zgodnie z zakresem obowiązków wykonuje czynności rejestracji jedynie w prowadzonych sprawach dotyczących szeroko pojętej przestępczości przeciwko zabytkom, w tym przestępstwa kradzieży lub

wywiezienia za granice niezgodnie z prawem, co wynika również z podstawowych jej zadań wskazanych w *Ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji* (Dz. U. 1990 nr 30 poz. 179). Poza rejestrowaniem skradzionych zabytków i dzieł sztuki w bazie danych KSIP oraz Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub nielegalnie wywiezionych za granice niezgodnie z prawem, Policja może realizować postanowienia art. 24a ust. 3 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568) dotyczące złożenia wniosku o wpis do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury. Zgodnie z § 11 *Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury* (Dz. U. 2015 poz. 1275), wniosek o wpis do rejestru składa się na urzędowym formularzu, którego wzór jest określony w załączniku do rozporządzenia. Trzeba również pamiętać, że dobra kultury stanowiące niewymierną, szczególną stratę dla polskiego dziedzictwa narodowego i kulturowego, zagrożone są nielegalnym wywozem za granicę. W takim wypadku wskazane jest w uzasadnionych przypadkach zarejestrowanie ich w międzynarodowej bazie poszukiwanych zabytków Works of Art prowadzonej przez Interpol mający swoją siedzibę w Lyonie. Policja w uzasadnionych przypadkach może tego dokonać na podstawie art. 20 ust. 2ab *Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji* (Dz. U. 1990 nr 30 poz. 179). Rejestracji mogą dokonywać wszyscy funkcjonariusze w poszczególnych jednostkach i komórkach organizacyjnych komend wojewódzkich Policji i Komendy Stołecznej Policji, mający dostęp do systemu I24/7. Dostęp do tego narzędzia mają przede wszystkim komórki Wydziału Wywiadu Kryminalnego, w tym Oficerowie Kontaktowi ds. Międzynarodowej Wymiany Informacji Kryminalnych w poszczególnych Wydziałach Wywiadu Kryminalnego KWP/KSP oraz inni funkcjonariusze obsługujący dostęp do bazy Interpolu. W przypadku konieczności rejestracji obiektu przez Policję, funkcjonariusz posiadający konto w systemie I24/7 wypełnia odpowiednie pola w systemie internetowym bazy PSYCHE, a następnie przesyła rejestrację wraz z załączonym w miarę możliwości dobrej jakości zdjęciem do zaakceptowania. Obecnie funkcjonariusze Biura Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Głównej Policji wykonującego zadania polskiej komórki Interpolu po zgłoszeniu rejestracji przez użytkowników z garnizonów Policji, którzy mają dostęp do bazy Interpolu, zatwierdzają ją w bazie. Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP zatwierdza merytorycznie wpis, który pojawia się na stronach Interpolu. Poszukiwany zabytek może być zarejestrowany w bazie WOA pod warunkiem przekazania do Interpolu danych pozwalających na jego identyfikację oraz zdjęcia. Wyjątek stanowią książki, w przypadku których zdjęcie nie jest konieczne. W przypadku odnalezienia przedmiotu zarejestrowanego w bazie WOA jednostka, która prowadzi sprawę lub jednostka, która wprowadziła rejestrację powinna dopełnić obowiązku złożenia wniosku o jego usunięcie z rejestrów Interpolu.

Jak już wspomniano na wstępie, dopełnienie obowiązku rejestracji skradzionego zabytku lub dzieła sztuki ma olbrzymie znaczenie, ponieważ stanowi nierzadko podstawę szybkiej jego identyfikacji, a następnie zwrotu prawowitemu właścicielowi. Należy pamiętać, że utrata zabytku lub dzieła sztuki jest negatywnym stanem dla naszej tożsamości kulturowej, ponieważ nie można straty takiego obiektu zastąpić żadną kopią. Dlatego tak ważne jest podjęcie po kradzieży wszelkich starań, aby inni mogli doprowadzić do odnalezienia i odzyskania utraconych zabytków.

dr ADAM GRAJEWSKI

doktor nauk prawnych, archeolog, wykładowca na studiach podyplomowych Uniwersytetu Łódzkiego. Od lat również jako funkcjonariusz Policji (aktualnie Wydział Kryminalny Biuro Kryminalne Komenda Główna Policji) zajmuje się problematyką zagrożeń dla dziedzictwa narodowego od strony praktycznej i teoretycznej. Wyróżniony złotą odznaką „Za opiekę nad zabytkami” oraz dwukrotnie uhonorowany nagrodą Komendanta Głównego Policji. Autor wielu publikacji dotyczących zagadnień związanych z problematyką prawno-kryminalistyczną ochrony dziedzictwa kultury. Swoje główne zainteresowania ukierunkował na problematykę przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom, ze szczególnym uwzględnieniem zabytków archeologicznych oraz na zastosowanie doświadczeń i metod archeologii w kryminalistyce, głównie skupiając się na metodach wykorzystywanych podczas poszukiwania i wydobywania zakopanych zwłok, badania i oględzin miejsc po wybuchu lub katastrofie oraz przeprowadzaniu ekshumacji.